

Materiał nie przeznaczony
do publikacji bez zgody wydawcy

SWIATOPOGLĄD MŁODZIEŻY
A PRZYNALEŻNOŚĆ DO ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH

Na podstawie materiałów Zofii Skórzyńskiej
(opracowała Maria Szaniawska

Ośrodek Badania Opinii Publicznej
przy "Polskim Radio"

Warszawa 1960 r.

Spis treści

Wstęp	str. 3
I. Poglądy polityczne	str. 7
II. Poglądy religijne	str. 13
III. Dążenia i plany życiowe	str. 18
IV. Oceny moralne	str. 23
Wnioski	str. 31

W s t ę p

Report niniejszy stanowi fragment opracowania wyników ankiety p.t. "Mój Światopogląd", zrealizowanej w 1959 r. na próbie ogólnopolskiej.

Bańania^m zaplanowano objąć 3000 osób. W wyniku realizacji ankiety uzyskano 2746 odpowiedzi, co stanowi 91,5 % ilości zamierzonej. Taki stopień realizacji planu nie podważa reprezentatywności próby i w zasadzie umożliwia uogólnienie wniosków na całą młodzież w Polsce.

Zadaniem niniejszego raportu jest stwierdzenie, czy i w jakim stopniu przynależność do organizacji młodzieżowych wpływa na postawę polityczną, religijną, moralną oraz plany i dążenia życiowe młodzieży.

Wśród 2746 zbadanych osób rozkład przynależności do organizacji młodzieżowych jest następujący:

- przynależność do ZMS. zadeklarowało 328 osób
- przynależność do ZHP zadeklarowało 332 osoby
- przynależność do ZMP zadeklarowało 468 osób
- przynależność do innych organizacji - 42 osoby^{x/}

Nie zadeklarowało przynależności do powyżej wymienionych organizacji 1605 osób.

Podział ze względu na przynależność do wymienionych organizacji jest nierozłączony, a mianowicie część byłych członków ZMP należy bądź do ZMS, bądź ZMW, bądź ZHP. Jednocześnie niektórzy członkowie ZMS lub ZMW należą również do ZHP. Wprowadzenie jednak podziału rozłącznego utworzyłoby zbyt wiele podkategorii, których małe liczebności nie pozwoliłyby na prawidłowe uogólnienie wniosków.

Z tego też względu oraz z uwagi na praktyczne potrzeby kierownictwa organizacji młodzieżowych pozostawiamy w analizie podział nierozłączny, niektórzy zatem uczestnicy ankiety mogą się znaleźć jednocześnie w dwóch analizowanych grupach

x/ W toku analizy nie będziemy rozważać grupy "inne organizacje" ze względu na jej małą liczebność.

/ np. ZMP i ZMS/ x/.

Dla zobrazowania stopnia nierozłączności tego podziału podajemy następujące zestawienia:

Przynależność organizacyjna	Przynależność do innych organizacji w %			
	ZHP	ZMS	ZMW	ZMP
ZHP	-	12,4	5,9	37,8
ZMS	12,5	-	-	18,1
ZMW	8,8	-	-	13,3

Podkreślić należy, iż zwłaszcza wśród członków ZHP odsetek byłych członków ZMP jest b. wysoki.

Warto jeszcze dodać przynależność badanej młodzieży do partii politycznych. Jest ona następująca: wśród byłych członków ZMP do PZPR należy 11,9 %, do ZSL - 2,0 %; wśród członków ZMS do PZPR należy 4,6 %, do ZSL - 0,6 %; wśród członków ZMW do PZPR należy 5,6 %, do ZSL - 6,5 %; wśród członków ZHP do PZPR należy 6,6 %, do ZSL - 0,9 %. Nie analizowano przynależności do SD, ponieważ łączna ilość osób należących do SD wynosi 9.

Zasadnicza struktura demograficzna oraz pewne cechy społeczne zbadanej młodzieży przedstawiają się następująco:

x/ Konsekwencja nierozłączonego podziału jest m.in. ta, że w zestawieniach dotyczących struktury demograficznej i społecznej badanej zbiorowości suma niektórych pozycji przekracza 100 %.

Plac badanej młodzieży a jej przynależność do organizacji

Organizacja	Mężczyźni	Kobiety	brak danych
	%	%	%
ZMP	46,9	52,1	1,1
ZHP	42,2	56,0	1,8
ZMS	54,6	43,6	1,8
ZMW	54,9	39,8	5,3
nie należą do tych organizacji	45,8	50,6	3,6

Wiek badanej młodzieży a jej przynależność do organizacji

Organizacja	15-18	19-21	22-24	brak danych
	%	%	%	%
ZMP	11,2	38,0	50,4	0,4
ZHP	45,4	29,0	24,5	0,6
ZMS	34,7	43,0	22,3	-
ZMW	33,2	38,5	28,3	-
nie należą do tych organizacji	28,4	32,6	38,9	-

Miejsce zamieszkania badanej młodzieży a jej przynależność do organizacji

Organizacja	Wieś	Miasto do 100 tys.	Miasto powyżej 100 tys.	brak danych
	%	%	%	%
ZMP	44,7	38,9	16,0	0,4
ZHP	44,0	36,5	18,9	0,6
ZMS	20,5	55,2	24,0	0,3
nie należą do tych organiz.	51,1	30,6	16,4	1,9
ZMW	87,2	10,6	2,2	-

Wykształcenie badanej młodzieży a jej

przynależność do organizacji

Organizacja	Podstawowe : pełne i niepełne	Srednia : pełna i niepełna	Wyższe : pełna i niepełna	brak danych
	%	%	%	%
ZMP	39,0	50,8	9,9	0,2
ZHP	25,4	65,4	7,6	0,6
ZMS	22,6	58,6	8,8	-
ZMW	50,5	46,0	3,5	-
nie należą do tych organizacji	52,2	41,2	6,3	0,3

Widzimy, iż podczas gdy w harcerstwie jest zdecydowana przewaga kobiet, to w ZMS i ZMW - zdecydowana przewaga mężczyzn. ZMW zrzesza głównie młodzież wiejską, a ZMS miejską. Najniższe wykształcenie ma młodzież zrzeszona w ZMW i nie należąca do żadnej z wymienionych organizacji.

Te twierdzenia, mimo iż w większości są oczywiste, podkreślamy z tego względu, żeby analizując różnice światopoglądowe między członkami poszczególnych organizacji pamiętać o podstawowych wyznacznikach demograficznych i społecznych, które zapewne nie pozostają bez wpływu na niektóre elementy poglądu na świat.

IV. OCENY MORALNE

Ankieta porusza zagadnienie ocen moralnych takich czynów jak kłamstwo, kradzież oraz zajmuje się takimi sprawami jak: stosunek do pracy zawodowej, poszanowanie norm organizacyjnych oraz norm współżycia w rodzinie.

Powstaje pytanie czy istnieją różnice między ocenami moralnymi młodzieży nieczłeczonej oraz należącej do badanych organizacji.

Wyniki ankiety pozwalają przypuszczać, że ocena kłamstwa dla własnego interesu oraz kłamstwa dla dobrego celu nie różnicuje badanych w zależności od faktu należenia lub niennależenia do wymienionych organizacji. Rozkład ocen tych czynów wśród ogółu badanych jest następujący: kłamstwo dla własnego interesu potępia bezwzględnie 42,5% młodzieży, potępia w pewnych wypadkach 40,7% młodzieży, a nie potępia w ogóle 9,6% ogółu badanych osób. Natomiast kłamstwo dla dobrego celu potępia zdecydowanie 29,1% badanych, potępia warunkowo 43,3% badanych, a nie potępia w ogóle 24,9% młodzieży.

Interesujące wnioski wynikają z odpowiedzi dotyczących oceny kradzieży. Kradzież mienia prywatnego zdecydowanie potępia 78% badanych, a kradzież mienia społecznego - jedynie 65% respondentów. Pominąwszy nawet fakt, iż wysoki odsetek osób nie potępia w sposób zdecydowany kradzieży w ogóle; warto podkreślić istotną różnicę w stosunku do mienia prywatnego i społecznego. Poszanowanie mienia społecznego oceniane jest znacznie mniej rygorystycznie.

Rozkład ocen tych czynów w zależności od przynależności organizacyjnej badanej młodzieży jest następujący:

Potępienie kradzieży mienia prywatnego	Badana zbioro- wość	Niezor- ganizo- wani	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak, bez względu na okoliczności	78,0	76,1	87,6	81,9	79,3	84,3
2. tak, w pewnych wypadkach	18,1	18,9	10,0	15,7	16,5	11,1
3. w ogóle nie potę- piam	2,8	3,6	1,8	1,8	3,7	2,7
4. brak danych	1,1	1,4	1,6	0,6	0,6	1,8

Potępienie kradzieży mienia społecznego	Badana zbioro- wość	Niezor- ganizo- wani	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak, bez względu na okoliczności	65,1	60,4	73,6	73,5	68,9	69,1
2. tak, w pewnych wypadkach	29,0	32,1	22,7	21,7	25,9	26,3
3. w ogóle nie potępiam	5,1	5,8	3,4	4,2	4,3	4,0
4. brak danych	0,8	1,7	0,4	0,6	0,9	0,5

Z zestawień tych wynika, że fakt należenia do omawianych organizacji młodzieżowych wpływa na ocenę kradzieży.

Młodzież niezorganizowana wykazuje mniejsze niż młodzież zorganizowana poszanowanie dla mienia prywatnego i znacznie mniejsze poszanowanie dla mienia społecznego. Wśród członków organizacji młodzieżowych najbardziej rygorystyczną ocenę kradzieży mienia prywatnego charakteryzują się byli członkowie ZMP oraz członkowie ZMW, a kradzieży mienia społecznego - również byli członkowie ZMP oraz harcerze.

W celu bliższego naświetlenia stosunku do mienia społecznego wśród młodzieży zadano między innymi pytanie: "Czy wtrącasz się i reagujesz osobiście, gdy twój kolega przywłaszcza sobie narzędzia, materiały lub pieniądze w instytucji, w której uczy się lub pracuje?".

Rozkład odpowiedzi na to pytanie jest następujący:

Reakcje osobiste na przywłaszczenie własności w instytucji	Badana zbioro- wość	Niezor- ganizo- wani	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak	67,2	62,6	75,0	76,2	72,0	71,8
2. nie	32,0	36,1	24,1	23,2	28,0	27,3
3. brak danych	0,8	1,3	2,9	0,6	-	0,9

Zestawienie powyższe potwierdza fakt, że istnieją dość poważne różnice w stosunku do mienia społecznego między młodzieżą zrzeszoną i niezrzeszoną. Członkowie organizacji młodzieżowych wykazują znacznie większą gotowość do osobistej interwencji w zetknięciu z faktem nieposzanowania własności społecznej. Gotowość ta jest największa wśród harcerzy i byłych członków ZMP.

Niesumienność w pracy zawodowej nie jest zbyt rygorystycznie oceniana przez badaną młodzież.

Niesumienność ^w pracy zawodowej	Badana zbioro- wość	Niezor- ganizo- wani	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak, potępiam bez względu na okoliczności	55,0	55,0	63,9	59,6	51,8	60,7
2. tak, potępiam w pewnych okolicznościach	40,2	39,1	32,5	37,4	42,7	35,3
3. w ogóle nie potępiam	4,1	4,2	3,4	3,0	4,9	4,0
4. brak danych	0,7	1,7	0,2	-	0,6	-

Powyższe zestawienie prowadzi do interesujących wniosków. Stosunek do pracy nie dzieli badanej młodzieży wg faktu należności lub nieależności do organizacji, dzieli natomiast wyraźnie młodzież różnych organizacji.

Niesumienność w pracy najczęściej potępiają byli członkowie ZMP /63,9%/, najrzadziej członkowie ZMS /51,8%/.

Postępowanie wbrew nakazom organizacyjnym potępia zdecydowanie 36,2% ogółu badanych, natomiast w ogóle nie potępia takiego postępowania 16,6% młodzieży.

Postępowanie wbrew nakazom organizacyj- nym	Badana wzrost	Niezor- ganizo- wani	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak, bez względu na okoliczności	36,2	33,0	38,7	37,7	36,0	42,0
2. tak, w pewnych wypadkach	45,2	47,0	47,6	50,9	52,7	41,1
3. w ogóle nie potępiam	16,6	17,6	12,5	10,8	9,8	16,1
4. brak danych	1,8	2,4	1,3	0,6	1,5	0,9

Z zestawienia tego wynika, że istnieje pewna zależność między faktem przynależności do poszczególnych organizacji a oceną obowiązku podporządkowania się nakazom organizacyjnym. Najwyższy odsetek osób zdecydowanie potępiających takie postępowanie widzimy wśród członków ZMW, najniższy - wśród młodzieży niezorganizowanej. Jednocześnie odsetek osób, które w ogóle nie potępiają takiej postawy, jest najwyższy wśród niezorganizowanych oraz wśród członków ZMW, charakterystyczne są oceny krańcowe. Członkowie ZMS i ZHP wyróżniają się dużym procentem ocen relatywnych.

Badana młodzież ma znacznie bardziej rygorystyczny stosunek do przysięgi wojskowej niż do nakazów organizacji. Złamanie przysięgi wojskowej potępia zdecydowanie 61,5% osób, nie potępia - tylko 7,8% osób.

	Badana	Niezor-				
Potępienie złamania	zbioro-	ganizo-	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
przysięgi wojskowej	wość	wani				
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak, bez względu na	61,5	57,2	65,6	70,2	67,1	71,9
okoliczności						
2. tak, w pewnych	28,0	31,3	25,5	22,0	20,4	21,0
wypadkach						
3. w ogóle nie	7,8	8,1	6,6	6,3	10,4	6,7
potępiam						
4. brak danych	2,7	3,4	2,3	1,5	2,1	0,5

Najwyższy odsetek osób, które bezwzględnie potępiają złamanie przysięgi wojskowej, stwierdzamy wśród członków ZMW, harcerzy, a najniższy - wśród osób nie należących do żadnej z organizacji młodzieżowych.

Wyniki ankiety pozwalają na stwierdzenie dość dużych różnic w ocenach moralności rodzinnej. Rozkład odpowiedzi na pytania z tego zakresu jest następujący:

	Badana	Niezor-				
Zaniedbywanie obowiązków	zbioro-	ganizo-	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
rodzinnych	wość	wani				
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak, potępiam bez						
względu na okolicz-	68,0	69,0	68,8	68,4	59,2	60,7
ności						
2. tak, potępiam	28,4	26,6	29,1	30,1	37,2	34,4
w pewnych wypadkach						
3. w ogóle nie	2,7	2,6	1,5	1,2	3,1	5,0
potępiam						
4. brak danych	0,9	1,8	0,6	0,3	0,6	-

Zdrada małżeńska	Badana wzrost	Niezor- ganizowa- ni	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak, potępiam bez względów na okolicz- ności	57,0	58,3	59,6	61,7	49,4	56,2
2. tak, potępiam w pew- nych wypadkach	34,0	32,0	33,2	31,6	38,4	34,9
3. w ogóle nie potępiam	8,2	8,0	6,6	6,0	11,0	9,4
4. brak danych	0,8	1,7	0,6	0,6	1,2	-

Zaniechęcanie obowiązków rodzinnych najbardziej rygorystycznie potępia młodzież nieorganizowana, byli ZMP-owcy i harcerze /ca 69%/. Najmniej ocen potępiających takie postępowanie stwierdzamy wśród członków ZMS /59,2%/. Zdradę małżeńską najlżej potępiają harcerze /61,7%/, najmniej licznie członkowie ZMS /49,4%/. Odpowiedzi członków ZMS wyróżniają się najniższym procentem ocen potępiających dane czynności bezwzględnie, oraz największym procentem ocen relatywnych i nie potępiających wcale.

Dla uzupełnienia powyższej analizy warto sprawdzić czy ocenom na temat moralności rodzinnej towarzyszy gotowość osobistej interwencji w sprawy małżeńskie. Na pytanie, czy wtrącasz się i reagujesz osobiście w kwestiach małżeńskich swoich rodziców, przyjaciół, sąsiadów - uzyskano następujące odsetki odpowiedzi twierdzących:

w sprawach małżeńskich rodziców	37%
" " przyjaciół	17,2%
" " sąsiadów	10,4%

W rozbiórce na grupy wg przynależności organizacyjnej struktura odpowiedzi przedstawia się następująco:

Reakcja na konflikty rodziców	Badana wzrost	Niezor- ganizowa- ni	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak	37,0	35,0	40,2	39,4	33,9	40,2
2. nie	62,2	63,3	59,4	59,4	65,8	59,3
3. brak danych	0,8	1,7	0,4	1,2	0,3	0,5

Reakcje na konflikty mażeńskie przyjaciół	Badana wzrost	Niezor- ganizowa- ni	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak	17,2	16,2	19,8	18,4	15,9	22,8
2. nie	82,5	83,0	80,0	81,3	83,8	76,7
3. brak danych	0,3	0,8	0,2	0,3	0,3	0,5

Reakcje na konflikty mażeńskie sąsiadów	Badana wzrost	Niezor- ganizowa- ni	ZMP	ZHP	ZMS	ZMW
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1. tak	10,4	10,3	12,4	10,2	8,5	13,4
2. nie	89,3	88,5	87,4	89,4	91,2	86,1
3. brak danych	0,3	1,2	0,2	0,6	0,3	0,5

Okazuje się, iż w sprawy mażeńskie rodziców, przyjaciół i sąsiadów wtrąca się największy odsetek spośród członków ZMW; najmniejszą gotowość do tego rodzaju reakcji wykazują członkowie ZMS /postawę członków ZMW warunkuje zapewne środowisko wiejskie/.

Podsumowując wyniki przeprowadzonej analizy dotyczącej systemu ocen moralnych dochodzimy do następujących wniosków:

- 101 -
1. istnieją różnice między ocenami młodzieży zorganizowanej i niezorganizowanej. Młodzież należąca do organizacji charakteryzuje się większym rygoryzmem moralnym w ocenie następujących czynów: kradzieży, postępowania wbrew nakazom organizacyjnym, złamania przysięgi wojskowej.
 2. istnieją także różnice w ocenach moralnych między członkami badanych organizacji młodzieżowych. Największy rygoryzm w ocenie kradzieży i wykroczeń przeciw normom współżycia rodzinnego wykazują byli członkowie ZMP i harcerze. Najmniejszy zaś procent ocen potępiających te czyny bezwzględnie jest wśród członków ZMS. Największy procent ocen potępiających postępowanie wbrew nakazom organizacyjnym i złamania przysięgi wojskowej jest wśród członków ZMW, najrzadziej potępiają niesumienność w pracy zawodowej członkowie ZMS.

W n i o s k i

Podsumowując krótko wyniki przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że:

1. Fakt należenia do badanych organizacji młodzieżowych w większym stopniu wpływa na charakter dążeń życiowych i pewne oceny moralne niż na postawę polityczną i religijną. Młodzież niezorganizowana częściej niż członkowie omówionych organizacji wymienia dążenie do dobrobytu i wybiera pracę dobrze płatną, większą wagę przywiązuje do szczęścia osobistego; w mniejszym natomiast stopniu ceni wiedzę i kwalifikacje zawodowe, pracę interesującą i społecznie pożyteczną oraz cechuje ją mniejszy patriotyzm. Oceny moralne kradzieży, złamania przysięgi wojskowej i postępowanie wbrew nakazom organizacyjnym są wśród młodzieży niezorganizowanej mniej rygorystyczne niż wśród członków omawianych organizacji. W odniesieniu do

45

pozostałych analizowanych postaw, różnice, jakie obserwujemy między poszczególnymi grupami nie przebiegają wg linii podziału na młodzież zorganizowaną i niezorganizowaną.

2. Wśród młodzieży zorganizowanej największe różnice w postawie politycznej i religijnej obserwujemy między członkami ZHP i ZMS. Harcerze w największym procencie deklarują się jako katolicy /większym niż młodzież niezorganizowana/ oraz w najmniejszym stopniu charakteryzują się posiadaniem zdecydowanych poglądów politycznych. Postawa członków ZMS jest w tym zakresie dokładnie przeciwna. Na podstawie ogólnych wyników ankiety można przypuszczać, że różnice te są w pewnym stopniu spowodowane faktem, że wśród harcerzy jest duży procent osób z najmłodszej grupy wieku, a członkowie ZMS rekrutują się głównie spośród młodzieży wiejskiej.

Postawy byłych członków ZMP i ZMW zajmują miejsce pośrednie w stosunku do wymienionych grup skrajnych. Na podkreślenie zasługuje jednak fakt, że z ogólnych wyników ankiety wiadomo, iż młodzież wiejska jest w większym stopniu katolicka a w najmniejszym - posiada zdecydowane poglądy polityczne; członkowie ZMW jednakże nie wyróżniają się w ten sposób wśród członków innych organizacji, z czego można wnosić, że stanowią oni najbardziej aktywną światopoglądową część młodzieży wiejskiej.

3. Różnice w charakterze dążeń życiowych, jakie występują między członkami omawianych organizacji, są następujące. członkowie ZHP wyróżniają się zdecydowanie nieprzywiązywaniem wagi do korzyści materialnych /dobrobyt, praca dobrze płatna; członkowie ZMS i ZHP wyróżniają się dążeniem do wiedzy i wysokich kwalifikacji zawodowych.

Natomiast w systemie ocen z zakresu moralności pracy wyróżnia się od pozostałych grup młodzieży ZMS. Członków tej organizacji charakteryzuje zaangażowanie niechęć do potępiania bezwarunkowo wyrażanych czynów oraz odpowiedni wzrost ocen relatywnych. Szczególnie jaskrawo występują te różnice w ocenie niesumienności w pracy zawodowej oraz postępowania wbrew normom współżycia rodzinnego.